

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан історичного
факультету

В.Г.Ткаченко

« » 2013 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ МЕНТАЛЬНОСТЕЙ В УКРАЇНІ»

Напрямок підготовки

6.020302 – «Історія»

Спеціалізація

історія України

Факультет

історичний

2013-2014 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Історія ментальностей в Україні» для студентів за напрямом підготовки 6.020302 – «Історія», 2013 р. – 9 с.

Розробник: Шугальова І.М., к.і.н., доцент кафедри історії України.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України

Протокол від «30» серпня 2013 року № 1.

Завідувач кафедри _____ С.Р.Лях
« _____ » _____ 2013 року

Схвалено науково-методичною радою історичного факультету

Протокол від «30» серпня 2013 року № 1.

Голова _____ І.М.Кривко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0203 – Гуманітарні науки	За вибором	
	Напрямок підготовки 6.020302 – Історія		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: анотація до статті/монографії, складання бібліографії до певної теми, написання реферату		Семестр	
Загальна кількість годин – 72			
		6 -й	8-й
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	8 год.	12 год.
		Семінарські	
		8 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		28 год.	24 год.
		Індивідуальні завдання: 28 год.	
		Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 22% : 78%

для заочної форми навчання – 28% : 72%

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Історія ментальностей в Україні» складена відповідно до освітньо-кваліфікаційної програми підготовки бакалавра, напряму 6.020302 – Історія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Історія ментальностей в Україні» є процес формування ментальностей, який характеризується достатньою довготривалістю, відкритістю і являє собою сукупність соціально-психологічних настанов, автоматизмів, що формують способи бачення світу.

Міждисциплінарні зв'язки. Оскільки вивчення історії ментальностей передбачає комплексний підхід і використання даних суміжних дисциплін. Зокрема, вона тісно зв'язана з власне історією, історією повсякденності, історичною антропологією, мовознавством, фольклористикою. З конкретною соціологією її ріднить вивчення взаємодії соціально-класових і етнокультурних явищ (етносоціологія), з лінгвістикою – дослідження генеалогічного споріднення народів, взаємодія мовних та етнічних процесів (етнолінгвістика). З соціальною психологією історія ментальностей має спільний розділ – етнопсихологію.

До міждисциплінарних галузей знань відносяться психологія, музезнавство, етнічна антропологія та інші.

Програма навчальної дисципліни «Історія ментальностей в Україні» складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади історії ментальностей.

Змістовий модуль 2. Ментальні стереотипи повсякденного життя.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія ментальностей в Україні» є вивчення ментальних особливостей українців та народів, що проживають на території України; етногенезу і етнічної історії народів; реконструкції давніх форм світогляду, суспільного життя і культури з пережитків цих форм, які збереглися і на сьогодні; вивчення сучасних станів етнічних традицій, оцінка позитивної чи негативної ролі в житті людей; вивчення різних аспектів сучасної перебудови побуту культури; вивчення сучасних етнічних

процесів, тобто змін у ході історичного розвитку окремих етнічних ознак і народів у цілому.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія ментальностей в Україні» є

- відстеження змін світоглядно-ментальних орієнтирів українців та інших народів, що проживають на території України;
- відтворення еволюції світоглядно-ментальних особливостей українців у контексті європейської історії ментальностей.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної програми студенти повинні **знати:**

- закономірності розвитку ментальності українців;
- особливості світосприйняття українців;
- особливості історичного розвитку духовності українців;
- специфіку історичного розвитку духовності народів, що проживають на території України.

вміти:

- вільно володіти конкретним фактичним і статистичним матеріалом;
- виділяти головні етапи та чинники історичного розвитку українського народу;
- використовувати теоретичні знання під час проходження етнографічної та музейно-архівної практики;
- використовувати теоретичні знання під час проведення екскурсій в етнографічних та краєзнавчих музеях України.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 72 години, 2 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади історії ментальностей

Тема 1. Вступ до курсу.

Тема 2. Становлення історії ментальностей як науки.

Тема 3. Соціальна та історична свідомість.

Тема 4. Історичні типи ментальності.

Змістовий модуль 2. Ментальні стереотипи повсякденного життя

Тема 5. Культурні архетипи українців.

Тема 6. Соціальні та світоглядні особливості українців.

Тема 7. Характерологія та світоглядні орієнтири українців.

Тема 8. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства.

Тема 9. Український менталітет та проблеми державотворення.

Тема 10. Лінгвістичні аспекти ментальності.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади історії ментальностей												
Тема 1. Вступ до курсу	5	1				4	5	1				4
Тема 2. Становлення історії ментальностей як науки	5	1				4	5	2				4
Тема 3. Соціальна та історична свідомість	5	1				4	5	2				4
Тема 4. Історичні типи ментальності	3	1				2	3	2				2
Разом за змістовим модулем 1	18	4				14	18	7				14
Змістовий модуль 2. Ментальні стереотипи повсякденного життя												
Тема 5. Культурні архетипи українців	4		2			2	6		2			2
Тема 6. Соціальні та світоглядні особливості українців	6		2			4	8		2			4
Тема 7. Характерологія та світоглядні орієнтири українців	6		2			4	6		2			4
Тема 8. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства	3	2				1	3					1
Тема 9. Український менталітет та проблеми державотворення	3		2			1	3		2			1

Тема 10. Лінгвістичні аспекти ментальності	4	2			2	4	5				2
Разом за змістовим модулем 2	26	4	8		14	30					
Усього годин	72	8	8		28	72	12	8			28
ІНДЗ	28		-	-	28	-	24	-	-	-	
Усього годин	72	8	8		28	28	72	12	8		28

5. Темі лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Вступ до курсу	1	1
2	Тема 2. Становлення історії ментальностей як науки	1	2
3	Тема 3. Соціальна та історична свідомість	1	2
4	Тема 4. Історичні типи ментальності	1	2
5	Тема 5. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства	2	2
6	Тема 6. Лінгвістичні аспекти ментальності	2	5
Усього		8	12

6. Темі семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Культурні архетипи українців	2	2
2	Тема 2. Соціальні та світоглядні особливості українців	2	2
3	Тема 3. Характерологія та світоглядні орієнтири українців	2	2
4	Тема 4. Український менталітет та проблеми державотворення	2	2
Усього		8	8

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Етимологія, генеза поняття «ментальність» та сфера його вживання в сучасній українській мові	4	2
2	Тема 2. Ментальність українців як відображення духовного світу людини та соціальної спільності	4	2
3.	Тема 3. Історична свідомість етнічних і соціальних спільнот	4	4
4.	Тема 4. Структура і рівні історичної свідомості.	2	2
5.	Тема 5. Ментальність українців як відображення духовного світу людини та соціальної спільності.	2	2
6.	Тема 6. Характеристики та особливості вияву емоційних переживань в ментальності українців	4	4
7.	Тема 7. Два ментальні стереотипи української шляхти: «чоловік	4	4

	добрий» і «чоловік злий»		
8.	Тема 8. Етнічність та етнічна історія України: матеріальна культура в системі звичаїв та обрядів.	1	1
9.	Тема 9. Риси характерології українського народу.	1	1
10.	Тема 10. Український характер.	2	2
Усього		28	24

8. Індивідуальні завдання

Виконання індивідуального завдання студентом полягає в написанні реферату з однієї із запропонованих тем (10 сторінок):

Тематика дослідницьких робіт:

1. Особливості гуманітарної ситуації II половини XX ст.
2. Дослідження ментальностей школою "Анналів". Особистість як ~~нахльбене~~ поле історії ментальностей.
3. Етнічні та етнокультурні процеси на території Європи у I тис. до н.е. – I тис.н.е.; індосвропейська та слов'янська проблеми.
4. Давні слов'яни, їх сусіди.
5. Слов'янська першооснова та іншоетнічні впливи у давньоруській культурі. Прийняття християнства.
6. Східна та західна парадигми.
7. Інтерпретація візантійської християнської культури через слов'янське. Культурні світи на теренах колишньої слов'янської традиції.
8. Сакральна (теологічна) та позасакральна культури.
9. Османський і мусульманський Схід та католицька Західна Європа.
10. Україна в орбіті їх інтересів та впливів.
11. Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (закони, мовний статус тощо).
12. Виникнення козацтва як військового, ідеологічного та історичного явища.. Берестейська унія 1596.
13. Братства та їх вплив на розвиток освіти.
14. Панславистські тенденції в російській культурологічній думці XIX ст. Російське слов'янофільство та польське хлопоманство.
15. Проблема особистості.
16. Сприйняття часу.
17. Нова етнокультурна мапа Європи.
18. Церква і розвиток монастирної культури в добу Dark Ages. Середньовічний світогляд.
19. Середньовічні клірики як соціокультурна група. Відродження XII ст. Університетська культура середньовіччя.
20. Схоластика.
21. Народна культура середньовіччя.
22. Етапи формування артикуляційних та мовних особливостей українців.
23. Мова і ментальність: українсько-російські порівняння.

9. Методи навчання

Лекція, читання та коментар історичних джерел, робота з картою, таблицями, схемами та діаграмами, бесіда, групові дискусії, робота в малих групах, співбесіда, колоквиум, аудіовізуальний метод, електронні презентації.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Для студентів денної форми навчання

Поточний контроль знань	Залік	Сума
-------------------------	-------	------

Контрольний модуль 1	Контрольний модуль 2	Індивідуальне завдання	100
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	20	
40	40		

Для студентів заочної форми навчання:

Поточний контроль знань			Залік	Сума
Контрольний модуль 1	Контрольний модуль 2	Індивідуальне завдання	20	100
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	20		
30	30			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

13. Методичне забезпечення

1. Контрольні завдання та тести // Навчально-методичний комплекс дисципліни «Історія ментальностей в Україні» для студентів III курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки: історія.
2. Методичні матеріали для забезпечення самостійної роботи студентів // Навчально-методичний комплекс дисципліни «Історія ментальностей в Україні» для студентів III курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки: історія.
3. Методичні матеріали для забезпечення семінарських занять // Навчально-методичний комплекс дисципліни «Історія ментальностей в Україні» для студентів III курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки: історія.
4. Навчальна програма з дисципліни «Історія ментальностей в Україні» // Навчально-методичний комплекс дисципліни «Історія ментальностей в Україні» для студентів III курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки: історія.
5. Перелік питань до заліку «Історія ментальностей в Україні» // Навчально-методичний комплекс дисципліни «Історія ментальностей в Україні» для студентів III курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки: історія.
6. Навчальна програма з дисципліни «Історія ментальностей в Україні» // Навчально-методичний комплекс дисципліни «Історія ментальностей в Україні» для студентів IV

4. Додонов Р. О. Соціально-філософський аналіз процесу формування та функціонування етноментальності. Автореф. дис. ...докт. філос. наук. – К.: Вид-во Київська політехніка, 1999. – 41 с.
5. Кисельов М. Феномен землеробства в українському світі // Генеза. – 1995. – №1(3). – С.37-42.
6. Онацький Є. Українська емоційність // Українська душа. – К., 1992.
7. Полякова А. С. К проблеме становления украинского национального характера / Национальная психология и духовные ценности народа. – Д.: Изд-во ДНУ, 1994. – С. 13.
8. Турій О. “Українська ідея” в Галичині в середині XIX ст. // Україна модерна. – Львів: Свічадо, 1999. – Ч. 2 – 3. – С. 59 – 75.
9. Україна та зарубіжна культура: Навч. посіб. – К.: Наукова думка, 2000. – 220 с.
10. Фурман А. В. Психокультура української ментальності: наукове видання. – Тернопіль, 2002. – 215 с.
11. Шип Н.А. Интеллигенция на Украине (XIX в.). Историко-социологический очерк. – К.: наукова думка, 1991. – 92 с.
12. Шпорлюк Р. Українське національне відродження у контексті європейської історії кінця XVIII – початку XIX століть // Україна. Наука і культура. – Вип. 25. – К.: Знання, 1991. – С.159–167.

Інформаційні ресурси

1. UKRAINIAN HISTORICAL LIBRAR – <http://ukrhistory.narod.ru/texts/yakovenko-5.htm>
2. Європейський союз – www.europa.eu.int
3. Інститут європейських культур – www.iek.edu.ru
4. Інститут історії України НАН України. – <http://www.history.org.ua>
5. Исторический научно-образовательный сервер «Клио». – www.ab.ru/~kleio
6. Ізборник. – <http://litopys.org.ua/>
7. Історична правда. – <http://www.istpravda.com.ua/>
8. Історія України. – <http://www.uahistory.cjb.net>
9. Козацтво. – <http://www.cossackdom.com>
10. Львівська філія НАНУ – inst-ukr.lviv.ua
11. Міністерство закордонних справ України. – <http://www.mfa.gov.ua/>
12. Національний університет «Києво-Могилянська академія» <http://ukma.kiev.ua>
13. Національний університет «Острозька академія» – history@uosa.uar.net
14. ННБУ ім. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
15. ООН – www.un.org
16. Південна Україна XVIII – XIX ст. Записки науково-дослідної лабораторії дослідження Південної України ЗНУ. – <http://www.zsu.zp.ua/ru>
17. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. – www.history.org.ua/zbirnyk
18. Сайт Інституту історичних досліджень Львівського національного ун-ту ім. Івана Франка. – www.franko.lviv.ua
19. Східний інститут українознавства ім. Ковальських. – <http://www-keui.univer.kharkov.ua/>
20. Українська електронна бібліотека – <http://exlibris.org.ua/main/index.html>
21. Український історичний журнал. – <http://history.org.ua>